

Kohtuasi C-118/22

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

17. veebruar 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Varhoven administrativen sad (Bulgaaria kõrgeim halduskohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

10. jaanuar 2022

Kassatsioonkaebuse esitaja:

NG

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia

Põhikohtuasja ese

NG kassatsioonkaebus Administrativen sad Sofia-gradi (Sofia halduskohus) otsuse peale, millega jäeti rahuldamata tema kaebus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri Ministerstvo na vatreshnite raboti (MVR) (siseministeeriumi juures asuva riikliku politsei peadirektsiooni direktor) 2. septembri 2020. aasta otsuse peale, millega jäeti kustutamata 2. juuni 2015. aasta kanne nr 16903, mille oli NG kohta politsei registrisse teinud Rayonno upravlenie Kazanlak pri Oblastna direktsia na MVR – Stara Zagora (siseministeeriumi piirkondliku direktsiooni juures asuv rajoonipolitseiamet Kazanlak – Stara Zagora).

Isikuandmete töötlemine pädevates asutustes süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil. Politsei registrisse tehtud kande kustutamise alused.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotlus esitatakse ELTL artikli 267 esimese lõigu punkti b alusel.

Eelotsuse küsimus

Kas tõlgendusega, mis on antud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, artiklile 5 koostoimes artikli 13 lõike 2 punktiga b ja lõikega 3 on kooskõlas riigisisesed seadusandlikud meetmed, mis annavad pädevatele asutustele tegelikult piiramatut õigust töödelda isikuandmeid süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ja/või võtavad andmesubjektilt õiguse nõuda enda isikuandmete töötlemise piiramist, nende kustutamist või hävitamist?

Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89), artiklid 5, 13 ja 14

Riigisisesed õigusnormid

Karistusseadustik (Nakazatelen kodeks, edaspidi „NK“), artiklid 82, 85 ja 88a

Siseministeeriumi seadus (Zakon za Ministerstvoto na vatreshnite raboti, edaspidi „ZMVR“), artiklid 25–27 ja artikkel 68

Politsei registris kande tegemist ja kustutamist käsitlev määrus (Naredba za reda zaizvarshvane i snemane na politseyska registratsia), artiklid 18–22

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Sofiast pärit NG esitas 15. juulil 2020 Rayonno upravlenie na MVR, grad Kazanlak'ile (edaspidi „Kazanlakis asuv rajoonipolitseiamet“) taotluse kustutada politsei registrist kanne, mis oli tema kohta tehtud seoses kõnealuses politseiametis toimunud kohtueelse menetlusega. NG esitas seejuures juhiloa

koopia, millega ta tõendas, et tema suhtes pole enne tehtud süüdimõistvaid otsuseid.

2. Kazanlakis asuv rajoonipolitseiameti teatas 29. juulil 2020 Oblastna direksia na MVR – Stara Zagora'le (siseministeeriumi Stara Zagora piirkondlik direksioon), et seoses kõnealuses politseiametis toimunud kohtueelse uurimisega oli NG kohta tehtud 2. juunil 2015 politsei registrisse kanne nr 16903, kuna ta oli tunnistajana andnud valeütlusi, mis on kuritegu NK artikli 290 lõike 1 alusel.
3. Kazanlaki Rayonen prokuror (rajooniprokurör) teatas 13. augustil 2020 siseministeeriumi Stara Zagora piirkondlikule direksioonile, et NG-d on süüdistatud NK artikli 290 lõike 1 kohase kuriteo toimepanemises. 2. juulil 2015 oli Rayonen sad Kazanlakis (Kazanlaki rajoonikohus) esitatud NG vastu süüdistus ja 28. juunil 2016 oli talle mõistetud tingimisi vangistus ühe-aastase katseajaga. Kõnealune kohtuotsus oli Okrazhen sad Stara Zagora (Stara Zagora regionaalne kohus) 2. detsembri 2016. aasta otsusega muutmata jäetud. 14. märtsiks 2018 oli karistus kantud.
4. Haldusasutus palus esitada kohtuotsuste kinnitatud ärakirjad. Kontrolli tulemused sisaldasid 19. augusti 2020. aasta aruandes, millega soovitati esitada Glavna direksia „Natsionalna Politsia“ – Sofia'le (riikliku politsei peadireksioon – Sofia) põhjendatud ettepanek jätta kustutamata politsei registris sisalduv 2. juuni 2015. aasta kanne nr 16903, mille oli NG kohta teinud Kazanlakis asuv rajoonipolitseiamet kohtueelses menetluses, mis käsitles NK artikli 290 lõike 1 kohast kuritegu, mille toimepanemise eest oli NG-le Rayonen sad Kazanlaki (Kazanlaki rajoonikohus) 28. juuni 2016. aasta otsusega (muutmata jäetud Okrazhen sad Stara Zagora (Stara Zagora regionaalne kohus) 2. detsembri 2016. aasta otsusega) mõistetud tingimisi vangistus.
5. 19. augustil 2020 esitati Direktor na Glavna direksia „Natsionalna Politsia“ pri MVR'le (siseministeeriumi juures asuva riikliku politsei peadireksiooni direktor) ettepanek teha määrus, millega jäetakse Sofiast pärit NG kohta politsei registrisse tehtud kanne kustutamata, kuna kanne kustutamiseks puudub ZMVR artikli 68 lõikes 6 ette nähtud õiguslik alus.
6. Direktor na Glavna direksia „Natsionalna Politsia“ pri MVR (siseministeeriumi juures asuva riikliku politsei peadireksiooni direktor) tegi 2. septembril 2020 määruse, millega jäeti kustutamata Kazanlakis asuvas rajoonipolitseiametis 2. juunil 2015 politsei registrisse tehtud kanne nr 16903. Keeldumist põhjendati sellega, et jõustunud süüdimõistev otsus ei kuulu asjaomase registrikande kustutamise aluste hulka, mille lõplik loetelu on esitatud ZMVR artikli 68 lõikes 6, ja seda ka mitte siis, kui isik on rehabiliteeritud.
7. NG esitas Direktor na Glavna direksia „Natsionalna Politsia“ pri MVR (siseministeeriumi juures asuva riikliku politsei peadireksiooni direktor) 2. septembri 2020. aasta määruse peale 8. oktoobril 2020 kaebuse Administrativen sad Sofia-gradile (Sofia halduskohus).

- 8 Esimese astme kohus leidis, et Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna Politsia“ pri MVR (siseministeeriumi juures asuva riikliku politsei peadirektsiooni direktor) määrus on põhjendatud ja õiguspärane ning jättis NG kaebuse rahuldamata.
- 9 Kohus lähtus sellest, et politsei registris sisalduv kanne on oma olemuselt teatav isikuandmete töötlemise toiming, mida ZMVR kohaselt tehakse ilma andmesubjektide loata. Politsei registrisse tehtud kande kustutamise alused on ZMVR artikli 68 lõikes 6 loetletud ammendavalt ja menetluses ei ole esitatud tõendeid selle kohta, et mõni asjaomase registrikande kustutamise tingimustest oleks täidetud. Lisaks ei ole kohtu hinnangul poolte vahel vaidlust selle üle, et NG on NK artikli 290 lõike 1 kohase kuriteo toimepanemises jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud ja et mõistetud karistus on kantud ja isik on rehabiliteeritud. Kohus märkis, et rehabiliteerimist ei ole politsei registrisse tehtud kande kustutamise alusena seaduses sõnaselgelt nimetatud, ja et aluseid ei saa tõlgendada laialt, kuna politsei registris sisalduva kande kustutamisel on teine eesmärk (vastavalt ZMVR artiklile 27 riigi julgeoleku tagamine, kuritegevuse vastu võitlemine ja avaliku korra kaitse) kui rehabiliteerimisel, mis on ette nähtud süüdimõistmise ja sellega seotud edaspidiste tagajärgede kõrvaldamiseks. Direktiivi artiklite 13 ja 14 kohaldamisega seoses leidis esimese astme kohus, et viidatud artikleid ei ole rikutud, kuna puuduvad tõendid, et NG-le on taotletud teave esitamata jäetud, ja et isikuandmete töötlemine riigi julgeoleku tagamise, kuritegevuse vastu võitlemise ja avaliku korra kaitse eesmärgil ei ole liidu õigusega põhimõtteliselt vastuolus.
- 10 Kirjeldatud põhjustel tegi kohus järelduse, et ZMVR artikli 68 lõige 6 on isikuandmete kaitset reguleerivate üldnormide suhtes erinorm ja seega ülimuslik ning muudel kui erinormis sätestatud alustel ei saa politsei registrisse tehtud kannet kustutada. Kohus jättis NG kaebuse rahuldamata.
- 11 Esimese astme kohtu otsuse peale esitati kassatsioonkaebus Varhoven administrativen sadi (Bulgaaria kõrgeim halduskohus) kolleegiumile, kelle hinnangul on kohtuasja lahendamiseks vaja tõlgendada liidu õigust.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 12 Kassatsioonkaebuse esitaja väidab põhiliselt, et esimese astme kohus pidas vaidlustatud määrust, millega jäeti politsei registris sisalduv kanne kustutamata, alusetult õiguspäraseks, kuna esimese astme kohus ei võtnud arvesse direktiivi artiklite 5, 14 ja 14 üldist tähendust, mille kohaselt ei saa töödeldud isikuandmeid säilitada lõpmatu (piiramatut) aja jooksul. Lisaks märgib ta, et kuna õiguslik alus politsei registrisse tehtud kande kustutamiseks puudub, siis ei saa süüdimõistetud isik pärast rehabiliteerimist põhimõtteliselt kunagi nõuda, et tema isikuandmed, mida olid pädevad asutused kogunud seoses tema toime pandud kuriteoga, mille eest mõistetud karistuse on ta ära kandnud ja millega seoses on ta rehabiliteeritud, kustutataks, mistõttu säilitatakse andmeid tähtajatult.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 13 Asja menetlev kohtukollegium tuvastab, et NG on füüsiline isik, kes on kuriteo toimepanemises jõustunud kohtuotsusega süüdi mõistetud, karistuse ära kandnud ja NK artikli 88a lõike 1 alusel koostoimes artikli 82 lõike 1 punktiga 5 rehabiliteeritud. Rehabiliteerimine toimus 14. märtsil 2020.
- 14 Riigisisene õigus sisaldab õigusnormide süsteemi, mis reguleerib nende isikute kandmist politsei registrisse, kellele on esitatud süüdistus kuriteo tahtlikus toimepanemises.
- 15 Politsei registrisse kandmine on oma olemuselt isikuandmete töötlemine pädevates asutustes süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil ning kuulub direktiivi (EL) 2016/680 kohaldamisalasse.
- 16 Riigisisene õigusnormide süsteem lubab teatavatel tingimustel politsei registrisse tehtud kande kustutada (eemaldada, hävitada). Kustutamise alused on ammendavalt loetletud ZMVR artikli 68 lõikes 6, toimunud rehabiliteerimist need ei hõlma. Seetõttu ei ole kannet sellisel juhul võimalik kustutada, ja kohaldada ei saa ühtegi teist alust.
- 17 Liidu õigusest ja eelkõige direktiivist (EL) 2016/680 ning selle põhjendusest 26, mille kohaselt peab isikuandmete töötlemine olema asjaomaste füüsiliste isikute suhtes seaduslik, õiglane ja läbipaistev ning isikuandmeid tuleb töödelda ainult õigusaktis sätestatud konkreetsetel eesmärkidel, tuleneb nõue tagada, et isikuandmeid ei koguta ülemääraselt ja neid ei säilitata kauem, kui nende töötlemise eesmärgil on vaja. Peale selle on ette nähtud, et vastutav töötleja peab kindlaks määrama tähtsajad andmete kustutamiseks või korrapäraseks läbivaatamiseks. Põhjenduses 34 on sõnaselgelt märgitud, et isikuandmete töötlemine pädevate asutuste poolt süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil peaks hõlmama selliseid toiminguid nagu isikuandmete töötlemise piiramine, kustutamine ja hävitamine.
- 18 Nimetatud põhimõtted kajastuvad erisätetes nagu direktiivi artikkel 5, mis kohustab liikmesriike nägema ette asjakohaste tähtaegade kehtestamine isikuandmete kustutamiseks või nende säilitamise vajaduse korrapäraseks läbivaatamiseks, sealhulgas menetluslikud meetmed nimetatud tähtaegade järgimise tagamiseks; artikli 13 lõige 2 kohustab liikmesriike nägema oma õiguses ette, et selleks et andmesubjektil oleks võimalik oma õigusi teostada, teatatakse talle isikuandmete säilitamise tähtaeg või, kui see ei ole võimalik, siis kõnealuse tähtaja määramise kriteeriumid; artikli 13 lõige 3 annab liikmesriikidele õiguse võtta seadusandlikke meetmeid, millega nähakse ette andmesubjektile [artikli 13 lõike 2] kohaselt esitatava teabe hilisem või piiratud esitamine või esitamata

jätmine sellises ulatuses ja seni, kuni selline meede on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne ja võetakse arvesse põhiõigusi ja andmesubjekti põhjendatud huve.

- 19 Kohtuasja menetlev kohus leiab, et ei ole selge, kas direktiiviga taotletud eesmärgid lubavad liikmesriikidel võtta seadusandlikke meetmeid, mis annavad pädevatele asutustele tegelikult piiramatu õiguse töödelda isikuandmeid süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ja/või võtavad andmesubjektilt õiguse nõuda enda isikuandmete töötlemise piiramist, isikuandmete kustutamist või hävitamist.
- 20 Eelotsusetaotluse esitamise vajaduse hindamisel võttis eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse, et direktiivi põhjenduse 7 kohaselt „[on] [k]riminaalasjades tehtava õigusalse koostöö ja politseikoostöö tõhususe huvides [...] eriti oluline tagada füüsiliste isikute isikuandmete järjekindel kõrgetasemeline kaitse ja hõlbustada isikuandmete vahetamist liikmesriikide pädevate asutuste vahel. Selleks peaks kõikides liikmesriikides olema ühesugune füüsiliste isikute õiguste ja vabaduste kaitse tase isikuandmete töötlemisel pädevate asutuste poolt süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil“.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule on teada, et Euroopa Kohtu menetluses on Administrativen sad Blagoevgradi (Blagoevgradi halduskohus, Bulgaaria) 23. märtsi 2021. aasta eelotsusetaotlus kohtuasjas C-180/21 ja Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) 31. märtsi 2021. aasta eelotsusetaotlus kohtuasjas C-205/21. Need käsitlevad siiski direktiivi 2016/680 teisi sätteid ega mõjuta käesolevas asjas esitatud küsimust. Teadaolevalt ei ole Euroopa Kohus teinud eelotsusetaotluste põhjal lahendeid, millest tuleneks vastus põhikohtuasja küsimusele, ja seega tagaks eelotsusetaotluse esitamine direktiivi 2016/680 asjaomaste sätete ühetaolise tõlgendamise.